

Kur'an Kursu Öğreticilerinin Ses Eğitimi Farkındalıklarının ve İhtiyaçlarının Belirlenmesi: Haseki Örneği

Levent Kaya ¹

Öz

Bu çalışma, Kur'an kursu öğretmenlerinin ses kullanımı, ses eğitimi farkındalık düzeyleri ve hizmet içi eğitim ihtiyaçlarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması dizaynına göre yapılmıştır. Katılımcılar, İstanbul Haseki Abdurrahman Gürses Kıraat Dinî İhtisas Merkezinde eğitim almış 83 Kur'an kursu öğreticisidir. Veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu, katılımcıların ses durumları, ses eğitimi farkındalıkları ve eğitim ihtiyaçlarına yönelik anket ile araştırmacı tarafından geliştirilen 12 maddelik Likert tipte Dinî Musiki/Ses Eğitimi Hizmet içi Eğitim Programı İhtiyaç Analiz Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde yüzde, frekans ve Ki-kare istatistiği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, katılımcıların mesleki gelişimlerinde müzik bilgisine ihtiyaç duydukları, ses eğitimi konusunda hizmet içi eğitimi gerekli buldukları ortaya çıkmıştır. Eğitimin içeriğinde ses eğitime dair teorik konular, ses sağlığı, nefes egzersizleri, ses kullanımı konularının olması yönünde ve dinî musiki repertuvarlarını geliştirme istekleri doğrultusunda görüşlerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı belirlenmiştir (p<0.05). İlerideki araştırmalarda din görevlilerinin dinî musiki ses eğitimi ihtiyaçlarının belirlenmesi daha geniş ölçeğe genişletilebilir.

Anahtar Kelimeler: Din Görevlileri, Kur'an Kursu Öğreticileri, Dinî Musiki, Müzik Eğitimi, Ses Eğitimi, Hizmet İçi Eğitim.

Kaya, Levent. "Kur'an Kursu Öğreticilerinin Ses Eğitimi Farkındalıklarının ve İhtiyaçlarının Belirlenmesi: Haseki Örneği". Türkiye İlahiyat Araştırmaları Dergisi 9/3 (Eylül 2025), 1240-1268. <https://doi.org/10.32711/tiad.1746051>.

Geliş Tarihi	18.07.2025
Kabul Tarihi	29.09.2025
Yayın Tarihi	30.09.2025
*Bu CC BY-NC lisansı altında açık erişimli bir makaledir.	

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Müzik Bölümü, İstanbul, Türkiye, lkaya@yildiz.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9669-7655

Identifying the Vocal Training Awareness and Needs of Qur'an Course Instructors: The Case of Haseki

Levent Kaya ²

Abstract

This study aims to determine Qur'an course instructors' voice use, awareness of voice training, and in-service training needs. It was conducted as a qualitative case study. Participants were 83 Qur'an course instructors trained at the Istanbul Haseki Abdurrahman Gürses Kiraat Religious Expertise Center. Data collection tools included a personal information form, a survey on vocal condition, awareness, and training needs, and a 12-item Likert-type scale developed by the researcher for analyzing in-service training requirements in Religious Music/Voice Training. Data were analyzed using percentage, frequency, and Chi-square statistics. Findings revealed that participants required music knowledge for professional development and considered in-service training in voice education necessary. Significant differences ($p<0.05$) were found in their views on including theoretical topics of voice training, vocal health, breathing exercises, voice use, and expanding the religious music repertoire. Future research may extend the identification of religious officials' voice training needs to a broader scale.

Keywords: Religious Officials, Quran Course Instructors, Religious Music, Music Education, Voice Training, In-Service Education.

Kaya, Levent. "Identifying the Vocal Training Awareness and Needs of Qur'an Course Instructors: The Case of Haseki". Türkiye Journal of Theological Studies 9/3 (Eylül2025), 1240-1268. <https://doi.org/10.32711/tiad.1746051>.

Date of Submission	18.07.2025
Date of Acceptance	29.09.2025
Date of Publication	30.09.2025
*This is an open access article under the CC BY-NC license.	

² Asist. Prof. Dr., Yıldız Technical University, Faculty of Art and Design, Department of Music, İstanbul, Türkiye, lkaya@yildiz.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9669-7655

1. Giriş

Kur'an kursları, bireylerin dinî bilgilerini artırmanın yanı sıra Kur'an-ı Kerim'i doğru ve güzel bir şekilde okumayı öğrenmelerine katkı sağlayan ve aynı zamanda hafızlık eğitimi veren önemli kurumlardır. TC Cumhurbaşkanlığı Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde olan bu kurumlar "4-6 Yaş Kur'an Kursu", "İhtiyaç Odaklı Kur'an Kursu", "Hafızlık Kur'an Kursu" ve "İmam-Hatip Hafızlık Proje Ortaokulu" olmak üzere her yaş grubuna ve farklı hedeflere yönelik oluşumlar içerisinde eğitim vermektedirler. Strateji Geliştirme Başkanlığı'nın verilerine göre 31.12.2023 itibarıyla Diyanet İşleri Başkanlığı'nda aktif olarak görev yapan personel sayısı 140.185'tir. Toplam personel sayısı içerisinde yer alan Kur'an kursu öğretici sayısı ise 27.203³, Kur'an kursu sayısı ise 16.703'tür.⁴

Koufman ve Isaacson çalışmalarında⁵ meslekleri günlük ses kullanımlarına göre sınıflandırmışlardır. Buna göre din görevlileri "mesleki ses kullanıcısı" kategorisinde yer almaktadırlar. Meslekî ses kullanıcıları (Professional voice user) için ses bozukluğu ciddi bir şekilde meslekî süreci etkileyebilir. Din görevlisi, öğretim üyesi/okutman ve öğretmenler bu grupta değerlendirilebilir. Özellikle Kur'an kursu öğretmenleri gibi ses temelli eğitim veren meslek gruplarında, sesin doğru, etkili ve sağlıklı kullanımı hem eğitimin niteliğini hem de öğreticinin mesleki sürdürülebilirliğini doğrudan etkilemektedir. Özellikle hafızlık ve ihtiyaç odaklı eğitimlerde, öğretmenlerin seslerini yoğun ve uzun süreli kullanmaları kaçınılmazdır. Bu durum, ses sağlığı ve hijyeni, ses eğitimi ve mesleki sürdürülebilirlik açısından önemli riskleri de beraberinde getirmektedir.

Sesin doğru kullanılmaması, öğretmenlerin mesleki performansını olumsuz etkileyebileceği gibi uzun vadede ses problemlerine de yol açabilmektedir. Bu bağlamda, öğretmenlerin ses sağlığına ilişkin farkındalıklarının artırılması, ses eğitimi almaları ve hizmet içi eğitim programlarıyla desteklenmeleri önem arz etmektedir. Ayrıca Türkiye'de Kur'an kursu öğretmenlerine yönelik sistematik ses eğitimi uygulamaları oldukça sınırlıdır. Bu bağlamda gerçekleştirilen araştırma, Kur'an kursu öğretmenlerinin ses sağlığı ve eğitimi konusundaki mevcut durumlarını ortaya koymakla kalmayıp, aynı zamanda dinî eğitim alanında görev yapan personelin mesleki gelişiminde ses eğitiminin ne derece önemli olduğunu da gözler önüne sermektedir. Bu araştırmadan elde edilen bulgular, ileride geliştirilecek hizmet içi eğitim programlarına katkı sağlayabilecek niteliktedir.

Cami görevlilerinin ses eğitimi farkındalıkları ve ihtiyaçlarını tespit etmeye yönelik farklı örneklerle araştırmalar yürütülmüştür. Bu araştırmalara *İlgili Araştırmalar ve Sonuç ve Tartışma* bölümlerinde detaylı olarak yer verilmiştir. Haftalık ses kullanma süreleri mukayese edildiğinde en az imam-hatip ve müezzin-kayyımlar kadar seslerini kullanan Kur'an kursu öğretmenleri bağlamında bir araştırma henüz gerçekleştirilmemiştir. Bu durum esas itibarıyla araştırmanın odak noktasını teşkil etmiştir.

³ Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB), "İstatistik Bölge Birimleri Sınıflamasına ve Kadrolarına Göre Personel Sayısı (Müftülük)" (Erişim 22 Mart 2025).

⁴ Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB), "2024-2028 Stratejik Plan" (Erişim 20 Mart 2025).

⁵ James Koufman – Glenn Isaacson, *The Spectrum of Vocal Dysfunction* (Otolaryngologic Clinics of North America: 1991), 985.

1.1. Kuramsal Çerçeve

Türkiye’de din görevlileri, Kur’an kursu öğretmenleri mesleklerine yönelik aldıkları orta öğretim ve lisans düzeyindeki eğitimler neticesinde ses eğitimi açısından temel yeterliliklere sahip olamamaktadırlar. Bu sebeple Kur’an kursu öğretmenlerinin mesleki yeterlikleri açısından gelişimlerini destekleyici hizmet içi ses eğitimi programlarına ihtiyaçları bulunmaktadır. Kur’an kursu öğretmenlerinin bu hizmet içi eğitim ihtiyaçları da eğitim bilimleri disipliniinde yer alan ihtiyaç analizi kavramı ile açıklanabilir. Buna göre ihtiyaç analizi, öğrenen bireylerin mevcut durumları ile ulaşmaları hedeflenen yeterlikler arasındaki boşluğun sistematik olarak belirlenmesine yönelik bir yaklaşımdır⁶. İhtiyaç analizi, öğrenenlerin gerçek eğitimsel ihtiyaçları ile halihazırdaki eğitim sürecinde yer alan içerik, yöntem ve stratejilerin işlevsel hale getirilmesi amacıyla yapılır. Bu açıdan Kur’an kursu öğretmenlerinin ses eğitimine yönelik eğitimsel ihtiyaçlarının belirlenmesi de eğitim bilimlerine yer alan ihtiyaç analizi yaklaşımı kapsamındadır. Kaufman’ın İhtiyaç Analizi Modeli’ne⁷ göre eğitimsel ihtiyaçlar, mevcut durum ile arzu edilen (olması gereken) durum arasındaki fark olarak tanımlanır. Bu modele göre Kur’an kursu öğretmenlerinin ses eğitimi konusundaki mevcut sınırlı bilgi ve tecrübeleri mevcut durum, doğru, sağlıklı ve sürdürülebilir ses kullanımı için gerekli olan teknik becerileri ve yeterlikler ise olması gereken durum olarak kavramsallaştırılabilir. Buna göre yapılan ihtiyaç analizi, sadece iki durum arasındaki eksiklerin belirlenmesini sağlamaz, aynı zamanda gelecekteki eğitim programları için de hedefler koyar.

İhtiyaç analizinin temel bileşenleri konusunda McKillip’in⁸ üç boyutlu bileşenler (normatif, algısal, karşılaştırmalı) olarak kuramsallaştırması önemlidir. İhtiyaç analizinin Normatif boyutunda, mevcut durum belirli standartlar ve yeterliklere göre belirlenir. Bireylerin kendi ihtiyaçlarını nasıl ifade ettikleri ise algısal boyutta ele alınır. Karşılaştırmalı boyutta ise bireylere benzer gruplarla karşılaştırmalar yapılır. Bu kuramsal yaklaşıma göre Kur’an kursu öğretmenlerinin ses eğitimi ile ilgili eğitimsel ihtiyaçları mesleki standartlar açısından, kendilerinin öznel ifadelerinden, diğer benzer mesleklerdeki durumla kıyaslanarak bütüncül yaklaşımla ele alınabilir.

Bu araştırmada benimsenen ihtiyaç analizi yaklaşımı, Kur’an kursu öğretmenlerinin ses eğitimi gereksinimlerini nesnel ölçütler ve algısal göstergeler aracılığıyla bütüncül bir biçimde ortaya koymaktadır. Böylece hizmet içi eğitim programlarının planlanması ve geliştirilmesine yönelik güçlü bir kuramsal temel sağlamaktadır.

1.2. İlgili Araştırmalar

Töreyn, ses eğitimi “Bireylere sesini konuşurken ve şarkı söylerken, anatomik ve fizyolojik yapı özelliklerine uygun olarak kullanabilmesi için gereken davranışların kazandırıldığı, önceden saptanmış ilke ve yöntemlerle planlanan hedeflere yönelik olarak uygulanan, planlı-programlı bir etkileşim sürecidir.” şeklinde açıklamaktadır.⁹ Çevik yaptığı araştırmada¹⁰ temel ses eğitiminin hedeflerini şu şekilde sıralamaktadır:

⁶ Ömer Demirel, *Eğitimde Program Geliştirme: Kuramdan Uygulamaya* (Ankara: Pegem Akademi 2012).

⁷ Roger Kaufman, *Educational System Planning* (Englewood Cliffs NJ: Prentice-Hall, 1972).

⁸ Jack McKillip, *Need Analysis: Tools for the Human Services and Education* (Newbury Park CA: Sage 1987).

⁹ Ayşe Meral Töreyn, *Ses Eğitimi Temel Kavramlar – İlkeler – Yöntemler: Dünyada ve Türkiye’de Ses Eğitimine Genel Bakış, Dil ve Türkçe Türkçesi* (Ankara: Sözkesen Matbaacılık, 2008), 82.

- Sesin kullanımı için uygun ve doğru bir bedensel duruşu alma ile doğru solunum yapma becerisini kazandırma,
- Sesin frekansına uygun rezonans bölgelerini kullanarak sesi doğru bir entonasyonla ve doğru yere yerleştirme, ses bölgeleri (register) arasında bağlantı kurma, sesi büyütüp zenginleştirme, doğal ve abartısız bir söyleyişi gerçekleştirme becerisini kazandırma,
- Konuşma dilindeki sesli ve sessizleri iyi eklemleme, doğru tonlama ve vurgularla kullanma bilgi ve becerilerini kazandırma,
- Sesin kullanımında müziksel duyarlılığı geliştirme,
- Küçük ölçekli eğitim materyalleriyle repertuvar oluşturma

Temel ses eğitimi çalışmalarında yer alan ögeler ses, sesin oluşumu, özellikleri, insan seslerinin sınıflandırılması gibi temel kavramlar, duruş (postür), solunum (jeneratör sistem), ses üretme bölgesi olan larenks (vibratör sistem), fonasyon ve türleri, sesin genişleme alanı olan rezonatör sistem, harflerin telaffuzunu ifade eden artikülasyon (boğumlanma) olarak sıralanabilir. İleri ses eğitiminde bunlara ses sağlığı (hijyeni) ve bakımı, hız, nüans (gürlük ifadeleri) ve legato, glissando, vibrato, çarpma, tril gibi süsleme çalışmaları dâhil edilebilir.

Helvacı, doğru postür ile ilgili şu ifadelere yer vermektedir: “Şarkı söyleme eğitimi alan kişi ilk olarak doğru vücut duruşunu öğrenmelidir. Kafa, göğüs ve kalça omurga tarafından hepsi birbirinin altına gelecek şekilde desteklenmelidir. Kafanın duruşu, çenenin serbest olmasına izin verecek şekilde olmalı, boğazı geriye çekmemeli dolayısıyla bu bölgede bulunan kasların gerilmesine meydan vermemelidir.”¹¹

Şarkı söylemenin temeli, doğru duruş veya vücut hizalanmasıyla kontrol edilen doğru nefes desteğidir. Diyafram, akciğerlerin alt kısmına bağlı bir kas tabakasıdır. Nefes almak için aşağı doğru genişler; nefes vermek ve şarkı söylemek için yukarı doğru gevşer.¹² Diyafram, inspirasyonun (nefes almanın) en önemli kasıdır ve her zaman aktif olarak çalışır. Derin inspirasyonda oluşan hacim artışının en az %60–80’inden sorumludur.¹³ İleriki aşamalarda sesin doğru pozisyonlarda çıkabilmesi için sesi taşıyan nefesin basınçlı olması gerekir ki bu da ancak kuvvetli bir diyafram kasıyla ve nefesiyle mümkün olur.

Rezonans “bir gövdede oluşan titreşimlerin diğer bir gövdede tınlayarak güç kazanması” şeklinde açıklanabilir. Buna kısaca tınının güçlenmesi de denilebilir. İnsan sesi bağlamında rezonans irdelendiğinde vücutta titreşen bölüm ses telleri, tınlayan bölüm de göğüs ve kafa rezonansıdır.¹⁴ Göğüs rezonansını akciğerler, kafa rezonansını ise ağız ve burun boşluklarıyla sinüs boşlukları oluşturur.

Güzel şarkı söylemenin yolunun doğru ve güzel konuşmadan geçtiğini ifade eden Egüz, belirgin şan ekollerini birbirinden ayıran niteliklerin başında, dil - konuşma

¹⁰ Suna Çevik, “Müzik Öğretmenliği Eğitiminde Ses Eğitimi Alan Derslerinin Müzik Öğretmenliği Yeterlilikleri Yönünden Değerlendirilmesi”, *Ulusal Müzik Sempozyumu Bildirileri*, (Denizli: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 2006) 647-648.

¹¹ Ayhan Helvacı, *Şarkı Söyleme Eğitimi: Temel Konular ve Uygulamalar* (Bursa: Ekin Yayınevi, 2012), 6.

¹² Arabella Hong-Young, *Singing Professionally: Studying Singing for Actors and Singers* (Portsmouth, NH: Heinemann Drama, 2003), 3.

¹³ Meribeth Dayme, *Dynamics of the Singing Voice*, (Wien-New York: Springer-Verlag, 2009), 68.

¹⁴ Gül Sabar, *Sesimiz Eğitimi ve Korunması* (İstanbul: Pan Yayıncılık, 2008), 66.

öğesinin geldiğini vurgulamaktadır.¹⁵ Her insanın konuşma sırasında kullandığı bir ses frekans aralığı vardır ve buna konuşma tonu denir. Ruhsal değişiklikler ve heyecanlı anlar konuşma tonunda farklılıklar yapabilir.¹⁶ McKinney'e göre artikülasyon konuşma organlarının hareketleri ve kasların ayarlanması yoluyla konuşma seslerinin oluşması için şekillendirilen, vibratör ve rezonatörlerin de katılımı ile gerçekleşen bir süreçtir.¹⁷

Ses sağlığı (hijyeni) ve bakımı konusunda farkındalığın artırılması da ses eğitimi konuları içinde yer almaktadır. Uyku düzeni, spor, yeme – içme ve konuşma alışkanlıkları, giyim tarzı, sigara kullanımı, ruh sağlığı gibi etkenler ses sağlığını doğrudan etkileyen faktörler arasında yer almaktadır. Bu konu özelinde verilecek münferit ve kısa bir eğitim programı ilgililerin ses kullanma alışkanlıklarının gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Yanlış ses kullanma alışkanlıkları sebebiyle ses tellerinde ortaya çıkan bozukluklara *fonksiyonel disfoni* denmektedir. Fonksiyonel disfoni uzun sürdüğünde ve yanlış kullanım devam ettiğinde vokal kordlarda (ses tellerinde) nodül, polip, ödem gibi ikincil organik bozukluklar ortaya çıkmaktadır.¹⁸ Fonksiyonel disfoniye yapısal, alışkanlığa bağlı, sesi gereğinden fazla yorma ve psişik hatalı davranışlara bağlı olmak üzere değişik faktörler etki etmektedir.¹⁹ Ses eğitimi ve ses terapisi çalışmaları bazı ses rahatsızlıklarının tedavisinde fayda sağlamaktadır. Evren'in çalışmasında²⁰ vokal kord nodülü, mutasyonel falsetto şikâyeti olan 3 hasta ile 2,5 ay süren bir ses eğitimi çalışmasının ardından hastaların ses şikâyetlerinden kurtulduğunu ifade etmektedir.

İlomâki ve diğerlerinin çalışmasında²¹ 30 öğretmene uygulanan 3 saatlik ses hijyeni dersinin öncesinde ve sonrasında yaptıkları ölçümlere göre ses hijyeni kursunun öğretmenler için uygulanabilir ve etkili bir ses eğitimi yöntemi olduğu ifade edilmektedir. Hanbal çalışmasında²² 26 din görevlisine 2 seans video konferans ile ses hijyeni eğitimi verilmiş ve bu süreçte, 4 hafta boyunca ses hijyeni programını uygulamaları istenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre ses hijyeni eğitiminin din görevlilerinin akustik ses kalitesine, kendi seslerine ilişkin algıları ve sesle ilgili yaşam kalitelerine yönelik olumlu katkılar sağladığı belirtilmektedir.

Kur'an kursu öğrencilerinin mezun oldukları okulların eğitim programları incelendiğinde ses eğitimi farkındalığı oluşturacak derslere rastlanamamaktadır. İmam-hatip okulları ve İlahiyat fakültelerini müzik eğitimi bağlamında inceleyen çalışmalar bu durumu açıkça ortaya koymaktadırlar. Sevinç araştırmasında 1985 yılında yürürlüğe giren ve 2014 yılında geliştirilen dinî musiki ders programının içeriğini sunmuş, buna göre herhangi bir ses eğitimi içeriğine rastlanmamıştır²³. Kapan, 2010-2011 öğretim

¹⁵ Saip Egüz, *Toplu Ses Eğitimi 1: Temel Konular* (Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1991), 37.

¹⁶ Behbut Cevanşir – Güzin Gürel, *Foniatiri* (İstanbul: Sanal Matbaacılık, 1982), 46.

¹⁷ James McKinney, *The Diagnosis & Correction of Vocal Faults: A Manual for Teachers of Singing and for Choir Directors* (Long Grove, Illinois: Waveland Press, 1994), 143.

¹⁸ Serkan Bengisu vd., "Kas Gerilimi Disfonisi Tip 1 Hastalığı ile Yumuşak Fonasyon İndeksi Arasındaki İlişki ve Ses Terapisinin Etkinliği", *The Turkish Journal of Ear Nose and Throat* 18/3 (2008), 132.

¹⁹ Nilay Özaydın, *Singing Voice Handicap Index'in Türkçe Uyarlaması; Profesyonel Ses Adaylarında Karşılaşılan Şarkı Sesi Sorunları* (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2006), 18.

²⁰ Gül Fahriye Evren, *Ses Eğitimi Yöntemlerinin Ses Hastalıklarının Tedavisinde Kullanımı*, 39.

²¹ Irma İlomâki vd., "Kadın Öğretmenlerde Ses Eğitimi ve Ses Hijyeni Eğitiminin Akustik ve Algusal Konuşma Parametreleri ve Kendi Bildirdikleri Vokal Refahı Üzerindeki Etkileri", *Logopedik Foniatiri Vokoloji* 33/2 (2008), 10.

²² Elif Hanbal İboğlu, *Din Görevlilerinde Ses Hijyeni Eğitiminin Ses Üzerine Olan Etkisinin Araştırılması* (Nevşehir: Kapadokya Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2024), 62.

²³ Muhammet Sevinç, "Historical Process and Comparison of Curriculums of Religious Music Education in İmam-Hatip High Schools", *Journal of Faculty of Theology of Bozok University* 11/11 (Kasım 2017), 166.

yılında Ankara Etimesgut Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Ankara Sincan Anadolu İmam Hatip Lisesinde eğitim alan 50 öğrenci ile görüşmüştür. Öğrencilerin tamamı müzik eğitimi aldıklarını fakat bu eğitimi yetersiz bulduklarını ifade etmişlerdir²⁴. Yüner, “Bu fakültelerdeki neredeyse hiçbir öğrenci müziksel işitmenin ne olduğu, duyma ve seslendirme koordinasyonu ile sesi nasıl kullanabileceği, enstrüman vokal uyumu gibi müziğin olması gereken en temel uygulamaları hakkında herhangi bir fikre sahip değildir. Oysa mezun olduğu zaman bulunacağı meslekler içerisinde müziği ilgilendiren uygulamaları kaliteli bir seviyede icra etmesi beklenmekte, istenmektedir.”²⁵ İfadelerine yer vermektedir.

Kur'an kursları ve öğreticileri özelinde yapılan çalışmalara bakıldığında mesleki yeterliklerini ölçmeye yönelik araştırmalara rastlamak mümkündür. Ancak ses eğitimi farkındalıkları ve eğitim ihtiyaçlarının tespitine yönelik yayın sayısı yok denecek kadar azdır. Bununla birlikte Demir'in çalışmasında²⁶ Kur'an kursu öğreticilerine ses eğitimi verilmesi gerektiği önemle vurgulanmaktadır ve öğreticilerin müziğe yönelik sahip olmaları gereken yeterlikler ifade edilmektedir. Bunlar arasında kendilerinin ve öğrencilerinin seslerini koruyabilme adına belirli bir düzeyde ses eğitimi almaları gerektiğine dikkat çekilmektedir.

Doğanyigit ve diğerleri²⁷ 115 cami görevlisinin ses durumlarını değerlendirdikleri araştırmada katılımcıların ses kullanımına ilişkin bilinçli bir yaklaşım gösteremediklerini, ses eğitimi, diksiyon dersi ve konuşma eğitimi alanların sayısının az olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca yoğun ses şikâyeti yaşadıkları, sesi etkileyen durumlara maruz kaldıkları ve görsel değerlendirmeden elde edilen verilere göre katılımcılarda septum deviasyonu, nodül, alt konka hipertrofisi (burun eti) ve reflüye rastlandığı belirtilmektedir.

Özkut ve diğerleri²⁸ cami görevlilerinin ses eğitimi farkındalığı konusunda ses eğitimi almamış din görevlilerinin %81'inin ses eğitimine ihtiyaç duyduklarını ve profesyonel ses eğitmenleri ve şan hocaları tarafından din görevlileri için oluşturulmuş sınıflarda eğitim almak istediklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca çalışmanın sonuçları arasında din adamlarının seslerini yoğun bir şekilde kullanmalarına rağmen buna yönelik etkin bir eğitim almadıkları, bu alanı tanımadıklarını belirtmişlerdir.

Bulut²⁹ 792 cami görevlisinden topladığı verilerle hizmet içi eğitim ihtiyaçlarını tespit etmeye yönelik yaptığı araştırmasında ses eğitimi ve kullanımı (diyafram kullanma teknikleri) ile ilgili hizmet içi eğitim almak isteyenlerin toplam oranını %80,5 olarak vermektedir. Ayrıca dinî musiki bilgi ve uygulaması konusunda ihtiyaç belirtenlerin

²⁴ Fatma Emel Kapan, *Anadolu İmam Hatip Liselerindeki Müzik Eğitiminin Öğrenci Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi* (Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011), 42.

²⁵ Hüseyin Yüner, “Music Education in Theology and Islamic Science Faculties,” *Bozok University Journal of Faculty of Theology* 13/13 (2018), 261.

²⁶ Arif Demir, “Kur'an Kurslarında Dinî Müsiki Eğitiminin Yeri ve Önemi,” *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 16/1 (2016), 175.

²⁷ Doğanyigit vd., “İmam-Hatip ve Müezzin-Kayyım Olarak Görev Yapan Bireylerin Ses Kullanımına Yönelik Bilinç Düzeyleri ve Ses Sorunları”, 35.

²⁸ Berna Özkut vd., “Camilerde Aktif Görev Yapan Din Adamlarının Ses Eğitimi Farkındalıkları” *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 8/1 (2019), 149.

²⁹ Kudret Bulut, *Din Görevlilerinin Hizmet İçi Eğitim İhtiyaçları Üzerine Bir Araştırma (İç Batı Anadolu Bölümü Örneği)* (Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2019), 144.

oranını %73,7; diksiyon (güzel konuşma) bilgi ve uygulaması ile ilgili hizmet içi eğitim almak isteyenlerin toplam oranını %80,5 olarak belirtmektedir.

1.3. Araştırmanın Amacı ve Problemi

Bu çalışmanın temel amacı, Kur'an kursu öğretmenlerinin ses sağlığı, ses kullanımı ve ses eğitimi konularındaki mevcut durumlarını ortaya koymak, ses eğitimi farkındalıklarını belirlemek ve bu bağlamda ihtiyaç duydukları hizmet içi eğitim alanlarını tespit etmektir. Özellikle sesin yoğun kullanıldığı dinî eğitim faaliyetlerinde görev yapan öğretmenlerin ses kullanımına ilişkin yaşadıkları problemler, bu problemlerin nedenleri ve çözüm beklentileri araştırmanın odak noktalarını oluşturmaktadır. Ayrıca, katılımcıların ses eğitimi geçmişleri, teorik bilgi düzeyleri ve eğitim talepleri değerlendirilerek, ileride düzenlenebilecek hizmet içi eğitim programlarına yönelik *ihtiyaç analizi* niteliğinde bilimsel veri sağlamak amaçlanmaktadır.

Araştırmada İstanbul Haseki Abdurrahman Gürses Kıraat Dinî İhtisas Merkezi'nde eğitim almış Kur'an kursu öğretmenlerinin ses kullanımı alışkanlıkları, ses eğitimi konusundaki farkındalıkları ve eğitim ihtiyaçları belirlenmeye çalışılarak, alan yazına katkı sunmak amaçlanmaktadır. Daha önce Kur'an kursu öğretmenlerinin ses eğitimi ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik bir çalışma yapılmamış olması araştırmaya özgün bir değer katmakla birlikte önemini de vurgulamaktadır.

Bu araştırmanın temel problemi;

- Kur'an kursu öğretmenlerinin ses eğitimi bilinç düzeyleri ve ihtiyaçları ne durumdadır?

Bu doğrultuda oluşturulan alt problemler ise:

- Kur'an kursu öğretmenlerinin ses durumları ve farkındalıkları hakkındaki görüşleri nasıldır?
- Kur'an kursu öğretmenlerine yönelik oluşturulabilecek ses eğitimi hizmet içi eğitim programına ilişkin eğitim ihtiyaçları nelerdir?

2. Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerimden durum çalışmasına (case study) göre dizayn edilmiştir. Buna göre durum çalışmaları, belirli bir olgu, olay, birey ya da grubun derinlemesine ve ayrıntılı olarak incelenmesini sağlayan nitel bir araştırma yöntemidir. Bu araştırma, Kur'an kursu öğretmenlerinin ses eğitimi farkındalıkları ve ihtiyaçlarını incelemeyi amaçladığından içsel bir tek durum çalışması olarak tasarlanmıştır. Tek durum çalışmaları belirli bir olgunun derinlemesine analizine odaklanırken, çoklu durum çalışmaları birden fazla olgu veya grubun karşılaştırmalı olarak incelenmesini içerir. Bu bağlamda araştırma, tek bir katılımcı grubunu merkeze aldığı için tek durum çalışması niteliği taşımaktadır.³⁰

2.2. Katılımcılar

³⁰ Robert K. Yin, *Case Study Research and Applications: Design and Methods*, (Thousand Oaks, CA: Sage, 2018).

Araştırmada, İstanbul Haseki Abdurrahman Gürses Kıraat Dinî İhtisas Merkezi'nde³¹ eğitim almış 83 Kur'an kursu öğreticisi katılımcı olarak belirlenmiştir. Örnekleme yöntemi olarak amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan kolayda örnekleme tercih edilmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

2.3.1. Kur'an Kursu Öğreticilerinin Ses Eğitimi-Dinî Musiki Durumları Anketi

Bu anket Doğanıyigit ve diğerleri³², Özkut ve diğerleri³³ ve Erol³⁴'un çalışmalarında kullandıkları görüşme formlarından istifade edilerek araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Demografik bilgiler, ses durumları, ses eğitimi farkındalığı ve eğitim ihtiyaçları olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde demografik bilgilere yönelik sorular bulunmaktadır. İkinci bölümde katılımcıların ses durumlarını tespit etmeye dair sorular (haftalık ses kullanma süresi, ses kontrolünün yapıp yapılmadığı, seslerini kullanırken zorluk yaşama, seslerinde bir sağlık problemi hissetme durumları ve kronik bir rahatsızlıklarının olup olmadığı) bulunmaktadır. Üçüncü bölümde ses eğitimi farkındalıklarına yönelik sorular (daha önce ses eğitimi alma, sesin oluşumu ve ses kullanma konusunda doğru bilgilere sahip olup olmama durumları) bulunmaktadır. Dördüncü bölümde ise eğitim ihtiyaçlarını tespit etmeye yönelik sorular (ses eğitimine ihtiyaç duyma, eğitimleri esnasında eğitimcilerinin ses eğitimi yaklaşımları ve ses eğitimi hemcinsleriyle çalışma isteği) sorulmuştur.

2.3.2. Dinî Musiki/Ses Eğitimi Hizmet İçerisi Eğitim Programı İhtiyaç Analiz Ölçeği

Araştırmacı tarafından Kur'an kursu öğretmenlerine yönelik Dinî Musiki/Ses Eğitimi hizmet içerisi eğitim programının ihtiyaç analizini tespit etmeye yönelik Likert tipte *Dinî Musiki/Ses Eğitimi Hizmet İçerisi Eğitim Programı İhtiyaç Analiz Ölçeği* geliştirilmiştir (Bkz. Ek 1 Dinî Musiki/Ses Eğitimi Hizmet İçerisi Eğitim Programı İhtiyaç Analiz Ölçeği). Ölçek geliştirme sürecinde araştırmacı tarafından ilgili literatür taranarak öncelikle madde havuzu hazırlanmıştır. Ardından ölçeğin geçerliği ile ilgili olarak içerik geçerlik çalışması yapılmıştır. Buna göre ölçek maddeleri Ses Eğitimi ve Eğitim Bilimleri alanlarında uzman 3 akademisyenin görüşlerine sunulup değerlendirmeleri alınmıştır. Atılması gereken maddeler ve düzeltilmesi gereken maddelerle ilgili gerekli revizyonlar yapılarak ölçeğe son hali verilmiştir. Ölçek toplamda 12 madde içermekte olup; katılımcıların, meslekleri kapsamında aldıkları müzik ve ses eğitimi yeterliliği, ilgili bilgi ve beceriler (makam bilgisi, müzik bilgisinin yeterliliği), hizmet içerisi eğitim ihtiyacı, ve ses eğitimi ile ilgili temel teorik bilgiler, ses sağlığı, nefes egzersizleri, doğru rezonans kullanımı, hitabet ve diksiyon gibi konulardaki beklentilerini

³¹ 1539'da inşa edilen Haseki Külliyesi, 1976 yılından itibaren Diyanet İşleri Başkanlığı İstanbul Haseki Abdurrahman Gürses Kıraat Dinî İhtisas Merkezi olarak hizmet vermektedir. Türkiye'de İslami İlimler alanında pek çok önemli ismin yetiştiği merkezde, Arapça, Temel İslam Bilimleri, Kur'an-ı Kerim, Tefsir, Hadis, Fıkıh, Akait, Kelâm, Dinî Musiki gibi eğitimler verilmektedir. Aktif görevde olan ve aday din görevlilerine yönelik verilen hizmet içerisi eğitim programlarına Türkiye'nin her yerinden katılım sağlanmaktadır.

³² Doğanıyigit vd., "İmam-Hatip ve Müezzin-Kayyım Olarak Görev Yapan Bireylerin Ses Kullanımına Yönelik Bilinç Düzeyleri ve Ses Sorunları", 39-42.

³³ Berna Özkut vd., "Camilerde Aktif Görev Yapan Din Adamlarının Ses Eğitimi Farkındalıkları", 130-146.

³⁴ Aysun Şule Gider Erol, *Din Görevlilerinin Seslerini Kullanırken Yaşadıkları Problemler* (Niğde: Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018), 86.

değerlendirmektedir. Güvenilirlikle ilgili olarak ölçeğin iç tutarlılığı Cronbach alfa katsayısı ile incelenmiş; yapılan hesaplamada elde edilen Cronbach alfa değeri 0.858 olarak bulunmuştur. Bu sonuç, ölçeğin yüksek iç tutarlılığa sahip olduğunu ve maddelerin, ölçmek istenen ortak yapıyı yakalamada uyumlu olduğunu göstermektedir.

Her madde, 5’li Likert tipi (1: Hiç Katılmıyorum – 5: Tamamen Katılıyorum) yanıt skalası ile katılımcının görüşünü ölçmektedir. Ayrıca, geliştirilen ölçekte katılımcıların yanıtları doğrultusunda eğitimsel ihtiyaç düzeylerinin belirlenmesine yönelik 5’li Likert ölçekler için kullanılan düzeyler ve puan aralıkları Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Ölçekten Alınan Puan Ortalama Aralıklarına Karşılık Gelen Düzeyler

Düzyey	Puan Aralığı	Tanım
Düzyey 1	1.00 – 1.80	Çok Düşük İhtiyaç
Düzyey 2	1.81 – 2.60	Düşük İhtiyaç
Düzyey 3	2.61 – 3.40	Orta Düzey İhtiyaç
Düzyey 4	3.41 – 4.20	Yüksek İhtiyaç
Düzyey 5	4.21 – 5.00	Çok Yüksek İhtiyaç

2.3.3. Verilerin Analizi

Kapalı ve açık uçlu cevaplar betimsel istatistikler (frekans, yüzde) ile değerlendirilmiştir. Likert tipi ölçek maddelerine Ki-kare testi, ortalama ve standart sapma uygulanmıştır. Her bir maddenin “Ki-kare ve p değeri” Bulgular bölümünde ilgili maddelerin başlıkları altında sunulmuştur.

2.3.4. Süreç

Veriler Google Formlar üzerinden çevrimiçi olarak 15.09.2024 - 15.11.2024 tarihleri arasında toplanmıştır. Anket ve ölçeklerin doldurulması yaklaşık 30 dakika sürmektedir.

2.3.5. Etik

Çalışma kapsamındaki veri toplama araçları ve verilerin toplanmasına yönelik Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu’nun 16.07.2024 tarih ve 2024.07 numaralı kararıyla onay raporu alınmıştır.

4. Bulgular

4.1. Katılımcıların Demografik Bilgilerine Yönelik Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan Kur’an kursu öğretmenlerinin demografik bilgilerine yönelik bulgulara yer verilmiştir.

4.1.1. Katılımcıların Cinsiyet Durumları

Katılımcıların “Cinsiyetiniz?” sorusuna verdikleri cevaplar doğrultusunda ulaşılan bulgulara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 2: Katılımcıların Cinsiyet Durumlarına Göre Dağılımları

Cinsiyet	n	%
Kadın	72	86,7
Erkek	11	13,3
TOPLAM	83	100

Kur'an kursu öğretmenlerinin cinsiyet durumları dikkate alındığında büyük çoğunluğunu kadınların oluşturduğu gözlemlenmiştir.

4.1.2. Katılımcıların Yaş Düzeyleri

Katılımcıların "Yaşınız?" sorusuna verdikleri cevaplar doğrultusunda ulaşılan bulgulara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 3: Katılımcıların Yaş Düzeylerine Göre Dağılımları

Yaş	n	%
18-25	3	3,6
26-35	34	41
36-45	37	44,6
45 Üstü	9	10,8
TOPLAM	83	100

Çalışmaya katılan öğretmenlerin yaş düzeyleri dikkate alındığında en yüksek oran 36-45 yaş grubunda gözlemlenmiştir.

4.1.3. Katılımcıların Görev Süreleri

Katılımcıların "Meslekte kaçınıcı yılınız?" sorusuna verdikleri cevaplar doğrultusunda ulaşılan bulgulara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 4: Katılımcıların Görev Sürelerine Göre Dağılımları

Görev Süresi	n	%
0-5	44	53
6-10	16	19,3
11-15	15	18,1
16-20	7	8,4
20 Üstü	1	1,2
TOPLAM	83	100

Araştırmada yer alan katılımcıların görev süreleri dikkate alındığında en yüksek oran 0-5 yıl grubunda gözlemlenmiştir.

4.1.4. Katılımcıların Mezuniyet Durumları

Katılımcıların "Mezun olduğunuz okul?" sorusuna verdikleri cevaplar doğrultusunda ulaşılan bulgulara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 5: Katılımcıların Mezuniyet Durumlarına Göre Dağılımları

Mezuniyet Durumu	n	%
İlahiyat Fakültesi	78	94
İlahiyat Ön Lisans	3	3,6
Diğer	2	2,4
TOPLAM	83	100

Katılımcıların mezuniyet durumları dikkate alındığında en yüksek oran İlahiyat Fakültesi grubunda gözlemlenmiştir.

4.1.5. Katılımcıların Görev Yerleri

“Görev yeriniz?” sorusuna 75 katılımcı cevap vermiştir. Bu cevaplar doğrultusunda ulaşılan bulgulara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 6: Katılımcıların Görev Yerlerine Göre Dağılımları

Görev Yeri	n	%
Marmara Bölgesi (İstanbul, Tekirdağ, Yalova, Kocaeli, Bursa, Balıkesir, Çanakkale)	42	56
Ege Bölgesi (İzmir, Manisa, Denizli)	7	9,5
Akdeniz Bölgesi (Hatay, Mersin)	4	5,3
İç Anadolu Bölgesi (Eskişehir, Yozgat)	2	2,6
Karadeniz Bölgesi (Samsun, Ordu, Sinop, Zonguldak, Rize, Bayburt, Düzce, Trabzon)	9	12
Doğu Anadolu Bölgesi (Erzincan, Van, Kars)	3	4
Güneydoğu Anadolu Bölgesi (Siirt, Mardin, Şanlıurfa, Şırnak)	4	5,3
Diğer	4	5,3
TOPLAM	75	100

Bu bulgular ışığında araştırmaya Türkiye’nin 7 coğrafi bölgesinden olmak üzere toplamda 29 farklı ilde görev yapan Kur’an kursu öğreticilerinin dâhil olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların görev yerlerine göre dağılımları dikkate alındığında en yüksek oran Marmara Bölgesi’nde görev yapanlarda gözlemlenmiştir.

4.1.6. Katılımcıların Görev Yaptıkları Kurs Türü

Katılımcıların “Çalıştığınız Kur’an kursu hangi alanda eğitim vermektedir?” sorusuna verdikleri cevaplar doğrultusunda ulaşılan bulgulara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 7: Katılımcıların Görev Yaptıkları Kurs Türüne Göre Dağılımları

Kurs Türü	n	%
4-6 Yaş	14	16,9
İhtiyaç odaklı	17	20,5
Hafızlık	43	51,8
İmam-Hatip Hafızlık Proje Okulu	9	10,8
TOPLAM	83	100

Katılımcıların görev yaptıkları kurs türüne göre dağılımları dikkate alındığında en yüksek oran hafızlık Kur’an kursu grubunda gözlemlenmiştir.

4.2. Katılımcıların Ses Durumlarına Yönelik Bulgular

4.2.1. Katılımcıların Haftalık Ses Kullanma Süreleri

Katılımcıların “Haftalık ses kullanma süreniz yaklaşık olarak nedir?” sorusuna verdikleri cevaplar doğrultusunda ulaşılan bulgulara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 8: Katılımcıların Haftalık Ses Kullanma Sürelerine Göre Dağılımları

Haftalık Ses Kullanma Süresi	n	%
5-10 Saat	26	31,4
10-15 Saat	12	14,5
15-20 Saat	22	26,5
20 Saatin Üstü	23	27,7
TOPLAM	83	100

Çalışmaya katılan öğretmenlerin haftalık ses kullanma süreleri dikkate alındığında en yüksek oran 5-10 saat aralığında gözlemlenmiştir.

4.2.2. Katılımcıların Laringoskopi Yöntemiyle Ses Kontrolü Yaptırma Durumları

Katılımcıların “Daha önce Laringoskopi (Laringoskopi: Ses tellerini ve bulunduğu larenksi görüntülemek amacıyla tasarlanmış tıbbi bir cihaz olan laringoskop ile yapılan muayenedir.) yöntemiyle ses kontrolü yaptırınız mı?” sorusuna verdikleri cevaplar doğrultusunda ulaşılan bulgulara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 9: Katılımcıların Laringoskopi Yöntemiyle Ses Kontrolü Yaptırma Durumlarına Göre Dağılımları

Laringoskopi Yöntemiyle Ses Kontrolü	n	%
Evet	5	6
Hayır	78	94
TOPLAM	83	100

Öğreticilerin laringoskopi yöntemiyle ses kontrolü yaptırma durumları dikkate alındığında en yüksek oran yaptırmayanlarda gözlemlenmiştir.

4.2.3. Katılımcıların Ses Kullanımında Zorluk Yaşama Durumları

Katılımcıların “Sesinizi kullanmakta zorluklar yaşıyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar doğrultusunda ulaşılan bulgulara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 10: Katılımcıların Ses Kullanımında Zorluk Yaşama Durumlarına Göre Dağılımları

Ses Kullanımında Zorluk Yaşama	n	%
Evet	52	62,7
Hayır	31	37,3
TOPLAM	83	100

Araştırmaya katılanların ses kullanımında zorluk yaşama durumları dikkate alındığında en yüksek oran zorluk yaşayanlarda ortaya çıkmıştır.

4.2.4. Katılımcıların Seslerinde Bir Sağlık Problemi Hissetme Durumları

Katılımcıların “Sesinizde bir sağlık problemi olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar doğrultusunda ulaşılan bulgulara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 11: Katılımcıların Seslerinde Bir Sağlık Problemi Hissetme Durumlarına Göre Dağılımları

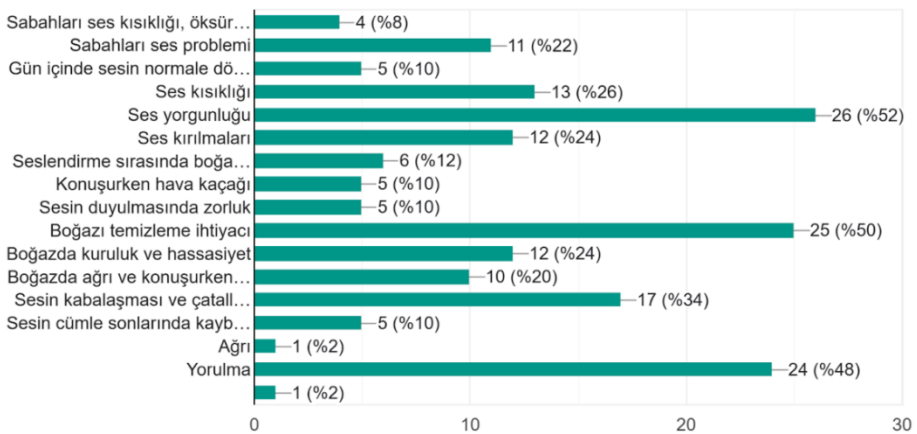
Seslerinde Bir Sağlık Problemi Hissetme	n	%
Evet	40	48,2
Hayır	43	51,8
TOPLAM	83	100

Katılımcıların seslerinde bir sağlık problemi hissetme durumları dikkate alındığında en yüksek oran problem hissetmeyenlerde gözlemlenmiştir.

4.2.5. Katılımcılardan “Evet” Cevabını Verenlerin Seslerine Dair Şikâyet Durumları

Katılımcıların “Cevabınız [EVET] ise sesinizle ilgili sizde mevcut olan şikâyetleri işaretleyiniz. (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)” sorusuna (•Sabahları ses kısıklığı öksürük, •Sabahları ses problemi, •Gün içinde sesin normale dönmesi, •Ses kısıklığı, •Ses yorgunluğu, •Ses kırılmaları, •Seslendirme sırasında boğazda yabancı cisim hissi, •Konuşurken hava kaçağı, •Sesin duyulmasında zorluk, •Boğazı temizleme ihtiyacı, •Boğazda kuruluk ve hassasiyet, •Boğazda ağrı ve konuşurken nefesin yetmemesi, •Sesin kabalaşması ve çatallanması, •Sesin cümle sonlarında kaybolmaya başlaması, •Ağrı, •Yorulma, •Diğer) şikâyetlerini işaretlemeleri istenmiştir. Verdikleri cevaplar doğrultusunda ulaşılan bulgular aşağıdaki şekilde yer almaktadır.

Şekil 1: Katılımcılardan “Evet” Cevabını Verenlerin Seslerine Dair Şikâyet Durumlarına Göre Dağılımları

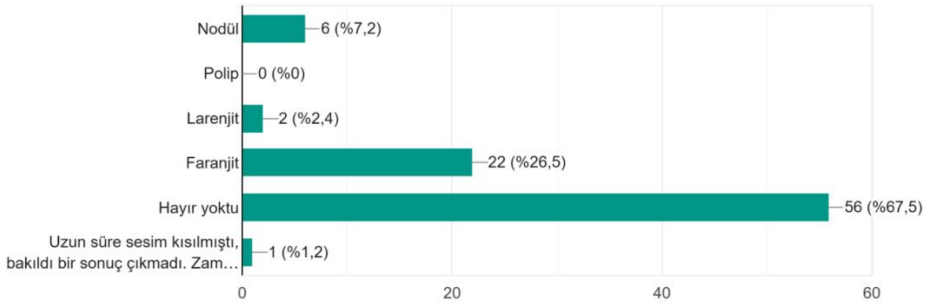

Bu bulgular doğrultusunda çalışmaya katılan öğretmenlerin seslerine dair şikâyet durumları dikkate alındığında en yüksek oran ses yorgunluğundan şikâyetçi olanlarda ortaya çıkmıştır.

4.2.6. Katılımcıların Ses Hastalığı Sebebiyle Doktora Gitme Durumları

Katılımcıların “Daha önce doktora gitmenizi gerektiren bir ses hastalığınız var mıydı? (birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)” sorusuna (•Nodül, •Polip, •Larenjit, •Farenjit, •Hayır yoktu, •Diğer) şıklarını işaretlemeleri istenmiştir. Verdikleri cevaplar doğrultusunda ulaşılan bulgular aşağıdaki şekilde yer almaktadır.

Şekil 2: Katılımcıların Ses Hastalığı Sebebiyle Doktora Gitme Durumlarına Göre Dağılımları

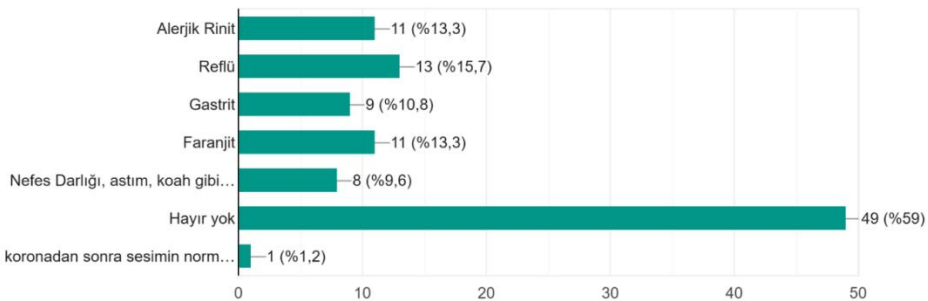

Araştırmaya katılan öğretmenlerin ses hastalığı sebebiyle doktora gitme durumları dikkate alındığında en yüksek oran bir hastalık sebebiyle doktora gitmeyenlerde gözlemlenmiştir.

4.2.7. Katılımcıların Ses Sağlığını Etkileyen Kronik Rahatsızlığa Sahip Olma Durumları

Katılımcıların “Ses sağlığını etkileyen kronik bir rahatsızlığınız var mı?” sorusuna (•Alerjik Rinit, •Reflü, •Gastrit, •Farenjit, •Nefes darlığı, astım, koah gibi solunum rahatsızlığı •Hayır yok, •Diğer) şıklarını işaretlemeleri istenmiştir. Verdikleri cevaplar doğrultusunda ulaşılan bulgular aşağıdaki şekilde yer almaktadır.

Şekil 3: Katılımcıların Ses Sağlığını Etkileyen Kronik Rahatsızlığa Sahip Olma Durumlarına Göre Dağılımları

Kur'an kursu öğretmenlerinin ses sağlığını etkileyen kronik rahatsızlığa sahip olma durumları dikkate alındığında en yüksek oran sağlıklı bireylerde gözlemlenmiştir.

4.3. Katılımcıların Ses Eğitimi Farkındalıklarına Yönelik Bulgular

4.3.1. Katılımcıların Daha Önce Ses Eğitimi Alma Durumları

Katılımcıların “Daha önce ses eğitimi aldınız mı?” sorusuna verdikleri cevaplar doğrultusunda ulaşılan bulgulara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 12: Katılımcıların Daha Önce Ses Eğitimi Alma Durumlarına Göre Dağılımları

Daha Önce Ses Eğitimi Alma	n	%
Evet	21	25,3
Hayır	62	74,7
TOPLAM	83	100

Bu bulgulara göre çalışmaya katılan öğretmenlerin daha önce ses eğitimi alma durumları dikkate alındığında en yüksek oran ses eğitimi almayanlarda gözlemlenmiştir.

4.3.2. Katılımcılardan “Evet” Cevabını Verenlerin Eğitim Süreleri ve Menşei

Katılımcıların “Cevabınız “Evet” ise kimden (veya hangi kurumdan) ve ne kadar süre?” sorusuna verdikleri cevaplar doğrultusunda ulaşılan bulgulara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 13: Katılımcılardan “Evet” Cevabını Verenlerin Eğitimlerinin Menşeiine Göre Dağılımları

Eğitimin Menşei	n	%
Diyanet Akademisi	18	21,6
Özel Kurum veya Şahıs	4	4,8
Halk Eğitim	1	1,2

Katılımcıların daha önce ses eğitimi aldıkları kurum dikkate alındığında en yüksek oran Diyanet Akademisi’nden alanlarda gözlemlenmiştir.

Eğitim alma sürelerinde verilen birkaç cevap içinde 1,5 ay, 4 ay, 6 ay, 8 ay ve 1 sene gibi değişken ifadeler yer almıştır.

4.3.3. Katılımcıların Sesin Oluşumuna ve Kullanımına İlişkin Temel Teorik Bilgilere Sahip Olma Durumları

Katılımcıların “Sesin oluşumuna ve kullanımına ilişkin temel teorik bilgilere sahip misiniz?” sorusuna verdikleri cevaplar doğrultusunda ulaşılan bulgulara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 14: Katılımcıların Sesin Oluşumuna ve Kullanımına İlişkin Temel Teorik Bilgilere Sahip Olma Durumlarına Göre Dağılımları

Sesin Oluşumuna ve Kullanımına İlişkin Temel Teorik Bilgilere Sahip Olma	n	%
Evet	17	20,5
Hayır	12	14,5
Kısmen	54	65,1
TOPLAM	83	100

Öğreticilerin sesin oluşumuna ve kullanımına ilişkin temel teorik bilgilere sahip olma durumları dikkate alındığında en yüksek oran kısmen diyenlerde ortaya çıkmıştır.

4.3.4. Katılımcıların Sesi Kullanma Konusunda Doğru Bilgilere Sahip Olma Durumları

Katılımcıların “Sesinizi kullanma konusunda doğru bilgilere sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar doğrultusunda ulaşılan bulgulara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 15: Katılımcıların Sesi Kullanma Konusunda Doğru Bilgilere Sahip Olma Durumlarına Göre Dağılımları

Sesi Kullanma Konusunda Doğru Bilgilere Sahip Olma	n	%
Evet	5	6
Hayır	22	26,5
Kısmen	53	63,9
Fikrim yok	3	3,6
TOPLAM	83	100

Bu bulgular doğrultusunda katılımcıların sesi kullanma konusunda doğru bilgilere sahip olma durumları dikkate alındığında en yüksek oran kısmen diyenlerde ortaya çıkmıştır.

4.4. Katılımcıların Eğitim İhtiyaçlarına Yönelik Bulgular

4.4.1. Katılımcıların Ses Eğitimine İhtiyaç Hissetme Durumları

Katılımcıların “Hiç ses eğitimine ihtiyaç hissettiniz mi?” sorusuna verdikleri cevaplar doğrultusunda ulaşılan bulgulara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 16: Katılımcıların Ses Eğitimine İhtiyaç Hissetme Durumlarına Göre Dağılımları

Ses Eğitimine İhtiyaç Hissetme	n	%
Evet	79	95,2
Hayır	4	4,8
TOPLAM	83	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin ses eğitimine ihtiyaç hissetme durumları dikkate alındığında en yüksek oran evet cevabını verenlerde gözlemlenmiştir.

4.4.2. Katılımcıların Eğitim Sürecinde Ses Eğitimine Yönlendirilme Durumları

Katılımcıların “Ortaöğretim, Yükseköğretim veya Hafızlık eğitimi esnasında eğitimcilerinizin ses eğitimi yaklaşımları nasıldı?” sorusuna verdikleri cevaplar doğrultusunda ulaşılan bulgulara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 17: Katılımcıların Eğitim Sürecinde Ses Eğitimine Yönlendirilme Durumlarına Göre Dağılımları

Eğitim Sürecinde Ses Eğitimine Yönlendirilme	n	%
Herhangi bir yaklaşım olmadı	56	67,4
Yeterli değildi	11	13,2
Orta	7	8,4
Olumlu	9	11
TOPLAM	83	100

Öğreticilerin eğitim sürecinde ses eğitime yönlendirilme durumları dikkate alındığında en yüksek oran herhangi bir yaklaşım olmadığı cevabını verenlerde gözlemlenmiştir.

4.4.3. Katılımcıların Ses Eğitimini Hemcinsleriyle Çalışma Talepleri

Katılımcıların “Ses eğitimi çalışması yapacak olsanız bu çalışmayı hemcinsinizle mi yapmak istersiniz?” sorusuna verdikleri cevaplar doğrultusunda ulaşılan bulgulara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 18: Katılımcıların Ses Eğitimini Hemcinsleriyle Çalışma Taleplerine Göre Dağılımları

Ses Eğitimini Hemcinsle Çalışma Talebi	n	%
Evet	66	79,5
Fark Etmez	17	20,5
TOPLAM	83	100

Bu verilere göre çalışmaya katılan öğretmenlerin ses eğitimini hemcinsleriyle çalışma talepleri dikkate alındığında en yüksek oran evet cevabını verenlerde gözlemlenmiştir. Bu durum araştırmada yer alan katılımcıların %87’sinin kadın olması sebebiyle önem arz etmektedir. Bu bulgular İslami ve kültürel hassasiyetleri sebebiyle ses eğitimi çalışmasını hemcinsleriyle yapmak isteyen kadın öğretmenler için planlanacak eğitim programlarının ses eğitimi ve dinî musiki disiplinlerini haiz kadın uzmanlar tarafından oluşturulmasının uygun olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu durum yaygın olarak derse erişim ve eğitim sürecinin sağlıklı ilerlemesi bağlamında da önemlidir.

4.4.4. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğreticilerine Yönelik Dinî Musiki / Ses Eğitimi Hizmet İçi Eğitim Programının İçeriğine Yönelik Beklentileri

Dinî Musiki/Ses Eğitimi Hizmet içi Eğitim Programı İhtiyaç Analiz Ölçeği ile elde edilen veriler temalar, tablolar ve yorumlarıyla raporlanmıştır.

Tema 1. Alınan Müzik Eğitiminin Yeterliliği

Tablo 19: Katılımcıların “Mesleğime Yönelik Aldığım Müzik Eğitimi Yeterlidir” Görüşüne Yönelik Ki-Kare Testi Sonuçları

Cevaplar	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
n	25	23	21	12	3
%	30	27,6	25,2	14,4	3,6

Tablo 19'a bakıldığında "Mesleğime yönelik aldığım müzik eğitimi yeterlidir" görüşüne yönelik yanıtların dağılımı görülmektedir. Yapılan Ki-kare testi sonucunda bu yanıtların dağılımının rastlantısal olmadığı; yani belirli yanıt seçeneklerinin diğerlerinden anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($\chi^2=13,45929$, $p<0.05$).

Öğreticilerin büyük çoğunluğunun mesleklerine yönelik müzik eğitimi açısından kendilerini yetersiz hissettikleri ve bu konuda eleştirel bir değerlendirmeye sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Soru 1'de alınan müzik eğitimin yeterliği konusundaki madde eğitimsel ihtiyaç düzeyinin belirlenmesi açısından ters madde olarak değerlendirilir. Bu açıdan düşük puan ortalamasına sahip olunması ($\bar{X}=2.35$, $Sd=1.1563$) yüksek ihtiyaç düzeyine sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Tema 2. Makam ve Müzik Bilgisi Yeterliliği

Tablo 19: Katılımcıların "Yeteri Kadar Makam ve Müzik Bilgisine Sahip Olduğumu Düşünüyorum" Görüşüne Yönelik Ki-kare Testi Sonuçları

Cevaplar	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
n	20	28	23	11	1
%	24	33,6	27,6	13,2	1,2

Bu maddeye verilen yanıtların dağılımı istatistiksel olarak rastlantısal değildir. Katılımcılar arasında bu maddeye verilen yanıtlar anlamlı düzeyde farklılık göstermiştir ($\chi^2=19,72866$, $p<0.05$).

Bu bulgulara göre katılımcıların büyük çoğunluğunun makam ve müzik bilgisi açısından kendilerini yetersiz hissettikleri, yani öz yeterlik algılarının düşük olduğunu görülmüştür. Soru 2'de katılımcıların makam ve müzik bilgisinin yeterliği konusundaki madde eğitimsel ihtiyaç düzeyinin belirlenmesi açısından ters madde olarak değerlendirilir. Bu açıdan düşük puan ortalamasına sahip olunması ($\bar{X}=2.33$, $Sd=1.0218$) yüksek ihtiyaç düzeyine sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Tema 3. Müzik Eğitime Yönelik Hizmet İçi Eğitim Gerekliliği

Tablo 20: Katılımcıların Mesleklerini İcra Ederken Müzik Eğitime Yönelik Hizmet İçi Eğitim Programı, Kurs, Seminer ve Çalıştayları Gerekli Görmelerine Yönelik Değerlendirmeleri

Cevaplar	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
n	-	2	6	15	60
%	-	2,4	7,2	18	72

Bu maddenin yanıt dağılımı, istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmıştır. Katılımcıların bu ifadeye verdikleri yanıtlar rastlantısal değil, belirgin bir yönelime sahiptir ($\chi^2=58,77979$, $p<0.05$).

Katılımcıların büyük çoğunluğunun müzik eğitimi konusunda hizmet içi eğitim programlarına güçlü bir ihtiyaç duyduğu, bu ihtiyacın farkında oldukları ve destekledikleri anlaşılmıştır. Soru 3'te katılımcıların aldıkları hizmet içi eğitim sayısı ve gerekliliği hakkındaki maddeden alınan puan ortalamasına ($\bar{X}=4.60$, $Sd=0.7283$) karşılık gelen ihtiyaç düzeyi "çok yüksek ihtiyaç düzeyi" olarak belirlenmiştir.

Tema 4. Müzik Bilgisine İhtiyaç Duyma Durumları

Tablo 21: Katılımcıların Mesleki Faaliyetlerde Müzik Bilgisine Olan İhtiyaçlarını Değerlendirmeleri

Cevaplar	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
n	-	1	11	20	51
%	-	1,2	13,2	24	61,2

Bu maddeye ilişkin yanıtlar, istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde rastlantısal olmayan bir dağılım göstermiştir. Katılımcıların görüşleri belirgin biçimde olumlu yönde yoğunlaşmıştır ($\chi^2=50,32235$, $p<0.05$).

Öğreticilerin önemli bir çoğunluğunun mesleki uygulamalarında müzik bilgisini gerekli ve faydalı buldukları, dolayısıyla müzik bilgisinin yalnızca bir yan beceri değil, mesleki işlevselliğin bir parçası olduğunu düşündükleri ortaya çıkmıştır. Soru 4'te katılımcıların müzik bilgisine ihtiyaç duyma konusundaki maddeden aldıkları puan ortalaması doğrultusunda ($\bar{X}=4.64$, $Sd=0.7675$) "çok yüksek ihtiyaç düzeyine" sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Tema 5. Kurumda Müzik Eğitiminin Artırılması

Tablo 22: Katılımcıların Din Eğitimi Veren Kurumlarda Mesleklerine Yönelik Müzik Eğitiminin Artırılmasına Dair Değerlendirmeleri

Cevaplar	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
n	-	2	5	21	55
%	-	2,4	6	25,2	66

Bu maddeye verilen yanıtlar istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu olumlu görüş bildirmiştir ve yanıt dağılımı rastlantısal değildir ($\chi^2=56,41258$, $p<0.05$).

Katılımcıların önemli bir bölümünün din eğitimi veren kurumlarda müzik eğitiminin daha fazla yer alması gerektiği konusunda hemfikir olduğu görülmüştür. Müziğin pedagojik ve mesleki katkısı konusunda güçlü bir beklenti olduğu anlaşılmıştır. Soru 5'te katılımcıların eğitim aldıkları kurumlarda müzik eğitiminin artırılması konusundaki maddeden aldıkları puan ortalaması doğrultusunda ($\bar{X}=4.56$, $Sd=0.7172$) "çok yüksek ihtiyaç düzeyine" sahip oldukları şeklinde değerlendirilebilir.

Tema 6. Ses Eğitiminde Temel Teorik Konuların Öğretimi

Tablo 23: Katılımcıların Ses Eğitimine Dair Temel Teorik Konuları Öğrenme İsteklerini Değerlendirmeleri

Cevaplar	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
n	-	1	8	22	52
%	-	1,2	9,6	26,4	62,4

Bu maddeye ilişkin yanıtlar oldukça anlamlı bir farklılık göstermiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu olumlu yanıtlar vermiştir ve dağılım rastlantısal değildir ($X^2=95,74765$, $p<0.05$).

Öğreticilerin temel ses eğitimi konularında bilgi edinmeye istekli ve açık oldukları, yani bu alandaki teorik altyapı eksikliğini fark ettikleri ortaya çıkmıştır. Soru 6'da katılımcıların ses eğitimine dair temel teorik konuları öğrenme konusundaki maddeden aldıkları puan ortalaması ($\bar{X}=4.51$, $Sd=0.7196$) "çok yüksek ihtiyaç düzeyine" sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Tema 7. Ses Hijyeni ve Korunması Konuları

Tablo 24: Katılımcıların Ses Sağlıklarını ve Seslerini Korumaya Dair Bilgilerini Geliştirme İsteklerini Değerlendirmeleri

Cevaplar	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
n	-	-	3	16	64
%	-	-	3,6	19,2	76,8

Bu maddeye verilen yanıtlar, istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde rastlantısal olmayan bir dağılım sergilemiştir. Katılımcıların neredeyse tamamı olumlu görüş bildirmiştir ($X^2=93,36469$, $p<0.05$).

Katılımcıların ses sağlığı konusunda ciddi bir farkındalık içinde oldukları ve bu konuda bilgi geliştirme arzusunda oldukları açıkça görülmüştür. Soru 7'de katılımcıların ses sağlıklarını ve seslerini korumaya dair bilgilerini geliştirme istekleri konusundaki maddeden aldıkları puan ortalaması ($\bar{X}=4.74$, $Sd=0.5176$) "çok yüksek ihtiyaç düzeyine" sahip oldukları şeklinde değerlendirilebilir.

Tema 8. Nefes Egzersizleri Uygulamaları

Tablo 25: Katılımcıların Nefes Egzersizlerine Yönelik Çalışma Yapma İsteklerini Değerlendirmeleri

Cevaplar	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
n	-	-	4	13	66
%	-	-	4,8	15,6	79,2

Bu maddeye ilişkin yanıt dağılımı, istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde rastlantısal değildir. Katılımcıların görüşleri oldukça belirgin bir biçimde olumlu yönde toplanmıştır ($X^2=82,57928$, $p<0.05$).

Öğreticilerin nefes egzersizlerinin hem ses kontrolü hem de mesleki performans açısından öneminin farkında olduğu görülmüştür. Soru 8'de katılımcıların nefes egzersizlerine yönelik çalışma yapma istekleri konusundaki maddeden aldıkları puan ortalaması ($\bar{X}=4.75$, $Sd=0.5349$) "çok yüksek ihtiyaç düzeyine" sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Tema 9. Müzikte Sesi Güzel ve Etkili Kullanma Çalışmaları

Tablo 26: Katılımcıların Seslerini Müzikal Olarak Doğru Rezonans Bölgelerinde Büyüterek Etkili ve Güzel Şekilde Kullanma İsteklerini Değerlendirmeleri

Cevaplar	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
n	-	-	4	15	64
%	-	-	4,8	18	76,8

Bu maddeye verilen yanıtlar, istatistiksel olarak rastlantısal olmayan ve anlamlı farklılaşma gösteren bir dağılıma sahiptir. Katılımcıların büyük çoğunluğu bu alandaki gelişimi istemektedir ($X^2=65,98144$, $p<0.05$).

Bu bulgular, öğretmenlerin seslerini daha etkili ve estetik biçimde kullanmak istediklerini, rezonans bilgisi gibi teknik alanlarda eğitim taleplerinin güçlü olduğunu ortaya koymaktadır. Soru 9'da katılımcıların seslerini müzikal olarak doğru rezonans bölgelerinde büyüterek etkili ve güzel şekilde kullanma istekleri konusundaki maddeden aldıkları puan ortalaması ($\bar{X}=4.72$, $Sd=0.5455$) "çok yüksek ihtiyaç düzeyine" sahip oldukları şeklinde değerlendirilebilir.

Tema 10. Konuşmada Sesi Etkili ve Güzel Konuşma Çalışmaları

Tablo 27: Katılımcıların Hitabet, Mimik Ve Diksiyon, Artikülasyon, Güzel Ve Etkili Konuşmaya Yönelik Çalışma İsteklerini Değerlendirmeleri

Cevaplar	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
n	-	-	4	11	68
%	-	-	4,8	13,2	81,6

Bu maddeye verilen yanıtların dağılımı istatistiksel olarak anlamlıdır ve rastlantısal değildir. Katılımcıların yanıtları belirgin biçimde olumlu yönde yoğunlaşmıştır ($X^2=64,47641$, $p<0.05$).

Öğreticilerin etkili iletişim becerileri (hitabet, diksiyon, artikülasyon) alanında güçlü bir gelişim isteği içinde oldukları ve bu becerilere mesleki pratikte büyük önem verdikleri anlaşılmıştır. Soru 10'da katılımcıların hitabet, mimik ve diksiyon, artikülasyon, güzel ve etkili konuşmaya yönelik çalışma istekleri konusundaki maddeden aldıkları puan ortalaması ($\bar{X}=4.77$, $Sd=0.5229$) "çok yüksek ihtiyaç düzeyine" sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Tema 11. Dinî Musiki Repertuarını Geliştirme Durumu

Tablo 28: Katılımcıların Dinî Musiki Repertuarlarını Geliştirme İsteklerini Değerlendirmeleri

Cevaplar	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
n	1	3	4	18	57
%	1,2	3,6	4,8	21,6	68,4

Bu maddeye verilen yanıtların dağılımı istatistiksel olarak anlamlıdır ve rastlantısal değildir. Katılımcıların yanıtları belirgin biçimde olumlu yönde yoğunlaşmıştır ($X^2=56,75798$, $p<0.05$).

Bu bulgu, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun dinî musiki repertuvarlarını geliştirme konusunda güçlü bir motivasyona sahip olduklarını göstermiştir. Soru 11’de katılımcıların dinî musiki repertuvarlarını geliştirme istekleri konusundaki maddeden aldıkları puan ortalaması ($\bar{X}=4.54$, $Sd=0.8423$) “çok yüksek ihtiyaç düzeyine” sahip oldukları şeklinde değerlendirilebilir.

Tema 12. Solfej Bilgisini Geliştirme Durumu

Tablo 29: Katılımcıların Solfej Bilgilerini Geliştirme İsteklerini Değerlendirmeleri

Cevaplar	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
n	1	5	7	20	50
%	1,2	6	8,4	24	60

Bu maddeye verilen yanıtların dağılımı istatistiksel olarak anlamlıdır. Katılımcıların yanıtları rastlantısal değil, belirgin bir şekilde olumlu yönelim göstermiştir ($X^2=39,57991$, $p<0.05$).

Bu bulgular, öğretmenlerin solfej bilgisini yetersiz bulduklarını ve bu alanda gelişime açık olduklarını göstermiştir. Solfej, nota okuma ve müzik teorisinin temelini oluşturduğundan, katılımcıların bu alana yönelik istekli oluşu, genel müzik eğitimine duyulan ihtiyacın bir parçası olarak değerlendirilebilir. Soru 12’de katılımcıların solfej bilgilerini geliştirme istekleri konusundaki maddeden aldıkları puan ortalaması ($\bar{X}=4.37$, $Sd=0.9541$) “çok yüksek ihtiyaç düzeyine” sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir.

5. Sonuç ve Tartışma

5.1. Kur’an Kursu Öğreticilerinin Ses Eğitim Durumları ve Sorunları

Araştırmada Kur’an kursu öğretmenlerinin ses eğitimi farkındalıkları ve ses durumları konusunda büyük çoğunluğu haftada 15-20 saat ve üstü olmak üzere yoğun bir şekilde seslerini kullandıklarını belirtmişlerdir. Aynı zamanda katılımcılar, ses sağlıkları ile ilgili herhangi bir doktor kontrolü yaptırmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu veri Doğanyığıt ve diğerleri³⁵’nin araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Yürütülen bu araştırmada katılımcıların ifadelerinden ortaya çıkan laringoskopi yöntemiyle herhangi bir ses kontrolü yapılmadığı bulgusu ile Doğanyığıt ve diğerlerinin çalışmasında yer alan imam-hatip ve müezzin-kayyımların ses sağlığı ile ilgili bazı hastalıklara (septum deviasyonu, alt konka hipertrofisi gibi) rastlandığı şeklindeki bulgular paraleldir. Aynı çalışmanın bulguları arasında olan din görevlilerinin ses sağlığı durumları ve sorunları konusunda farkındalıklarının düşük olması durumu bu araştırma ile örtüşmektedir.

Demir’in³⁶ inceleme şeklindeki araştırmasında Türkiye’de ilahiyat fakültelerinde ve imam hatip liselerinde verilen dinî musiki eğitiminin yeterli düzeyde olmadığını ifade

³⁵ Doğanyığıt vd., “İmam-Hatip ve Müezzin-Kayyım Olarak Görev Yapan Bireylerin Ses Kullanımına Yönelik Bilinç Düzeyleri ve Ses Sorunları”, 35.

³⁶ Demir, “Kur’an Kurslarında Dinî Mûsikî Eğitiminin Yeri ve Önemi”, 175.

etmektedir. Bu görüş yürütülen bu araştırmadaki Kur'an kursu öğretmenlerinin ses eğitimi-dinî musiki eğitimi hazırbulunuşluk düzeylerinin düşük olmasının nedenleri arasında değerlendirilebilir. Bilhassa Kur'an kurslarındaki unutulmaya yüz tutmuş dinî musiki formlarının müfredatta önemsenmesi şeklindeki görüşüyle katılımcıların makam bilgileri konusunda kendilerini yetersiz bulmaları ve dinî musiki repertuarını geliştirme konusunda yüksek eğitimsel ihtiyaç ($\bar{X}=4.54$) hissetmeleri benzerlik göstermektedir. Sevinç'in³⁷ çalışmasında yakın zamanda geliştirilen imam hatip liseleri ve ilahiyat fakülteleri müfredatlarında ses eğitimi alanında herhangi bir içeriğin olmadığı ifade edilmektedir. Bu bulguyu destekler nitelikte olan Kapan'ın³⁸ çalışmasındaki öğrencilerin dinî musikide yetersizliği görüşü ve Yüner'in³⁹ araştırmasında yer alan ilahiyat fakültelerinde dinî musiki eğitimi alanının yetersizliği görüşü gösterilebilir.

Araştırmada yer alan katılımcıların ses eğitimi farkındalıklarını tespit etmeye yönelik sorulara verdikleri cevaplarda büyük çoğunluğunun ses eğitimi almama, ses kullanma ve sesle ilgili temel teorik bilgiler konusunda yetersiz olma durumlarını ifade ettikleri belirlenmiştir. Özkut ve diğerleri⁴⁰ cami görevlilerinin ses eğitimi farkındalığı konusundaki çalışmalarında benzer şekilde katılımcıların büyük çoğunluğunun (%81) ses eğitimi almadıklarını, ses eğitimi farkındalığı ve mesleki gelişimle ilgili eksikliklerini ifade ettiklerini belirlemişlerdir.

Araştırma sonucunda elde edilen Kur'an kursu öğretmenlerinin ses eğitimi farkındalıkları ve ses durumlarına yönelik bulguların, Çevik'in⁴¹ çalışmasındaki müzik öğretmenlerinin ses konusunda sahip olmaları gereken yeterlilik düzeyine doğru standartlaştırılmasının gerekliliği bulgusu ile aynı doğrultudadır. Araştırmada bilhassa ses sağlığı ve hijyeni konusunda katılımcıların belirttikleri eksiklik ve yetersizliğin giderilmesi İlomäki⁴² ve diğerlerinin kadın öğretmenlere ve Hanbal'ın⁴³ din görevlilerine yönelik verdikleri kısa süreli eğitimler şeklinde olabilir.

5.2. Kur'an Kursu Öğreticilerinin Ses Eğitimi ile İlgili Hizmet İçi Eğitim İhtiyaçları

Araştırmada Kur'an kursu öğretmenlerinin ses eğitimi ile ilgili hizmet içi eğitim ihtiyaçları konusunda büyük çoğunluğunun eğitimin gerekliliği ve ihtiyaç hissetmeleri yönünde ifadelerinin istatistiksel olarak farklılaştığı görülmüştür. Bunun yanında en yüksek ihtiyaç düzeyinde olan alanın güzel konuşma (diksiyon ve hitabet) olduğu ($\bar{X}=4.77$, $Sd=0.5229$) dikkat çekicidir. Bundan sonraki alanlar; nefes egzersizleri ($\bar{X}=4.75$), ses hijyeni ve korunması konularıdır ($\bar{X}=4.74$). Bulut'un hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının tespiti çalışmasında⁴⁴ en yüksek oranda (%80.5) diyafram tekniklerinin kullanımının çıkması ile bu araştırmadaki nefes egzersizleri konusunun yüksek çıkması bulgularının

³⁷ Sevinç, "Historical Process and Comparison of Curriculums of Religious Music Education in İmam-Hatip High Schools", 166.

³⁸ Kapan, *Anadolu İmam Hatip Liselerindeki Müzik Eğitimi*, 42.

³⁹ Yüner, "Music Education in Theology and Islamic Science Faculties", 261.

⁴⁰ Özkut vd., "Camilerde Aktif Görev Yapan Din Adamlarının Ses Eğitimi Farkındalıkları", 149.

⁴¹ Çevik, "Müzik Öğretmenliği Eğitiminde Ses Eğitimi Alan Derslerinin Müzik Öğretmenliği Yeterlilikleri Yönünden Değerlendirilmesi", 647-648.

⁴² İlomäki vd., "Kadın Öğretmenlerde Ses Eğitimi ve Ses Hijyeni Eğitiminin Akustik ve Algısal Konuşma Parametreleri ve Kendi Bildirdikleri Vokal Refahı Üzerindeki Etkileri", 10.

⁴³ İboğlu, *Din Görevlilerinde Ses Hijyeni*, 62.

⁴⁴ Bulut, *Din Görevlilerinin Hizmet İçi Eğitim İhtiyaçları Üzerine Bir Araştırma*, 144.

benzeştiği söylenebilir. Yürütülen bu araştırmadaki güzel konuşma ve diksiyon konularındaki hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının yüksek düzeyde olması durumu, Bulut'un çalışmasının da ortak noktası olarak ortaya çıkmaktadır. Kaya ve diğerlerinin⁴⁵ uyguladığı ve etkililiğini araştırdığı 26 haftalık hizmet içi ses eğitimi programında; konuşma ve diksiyonla ilgili konular 4 hafta, diyafram nefesi çalışmalarının ise 3 hafta gibi yüksek oranda yer kaplamaktadır. Bu durum araştırmadaki Kur'an kursu öğreticilerinin güzel konuşma ve diksiyon konularındaki yüksek ihtiyaç hissetme bulgusu ile örtüşmektedir.

Özdemir ve Arıcı⁴⁶ din görevlilerinin hazırlayıcı temel eğitime yönelik görüşlerini belirlemeye yönelik çalışma yapmışlardır. Araştırma sonucunda din görevlilerinin çoğu (%54,5) mezun oldukları okullardan aldıkları dinî musiki eğitimi yetersiz bulduklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca hazırlayıcı eğitim kursuna duydukları ihtiyacı da belirtmişlerdir. Özdemir ve Arıcı'nın bulgularıyla, yürütülen bu araştırmanın bulguları benzeşmektedir. Dikkat çekici husus ise din görevlilerinin mesleki yeterliliklerinde gördükleri eksiklik konusunda kıraatin (%58), vaaz ve hutbe sunmanın (%10,2) yüksek oranda çıkmasıdır. Benzer şekilde bu araştırmada da ses eğitimi/dinî musiki alanında oluşturulacak hizmet içi eğitim kursunda en yüksek düzeyde ihtiyaç duyulan alanın "hitabet, mimik ve diksiyon, artikülasyon, güzel ve etkili konuşmaya yönelik çalışmalar" şeklinde ortaya çıkmıştır ($\bar{X}=4.77$, $Sd=0.5229$).

7. Öneriler

7.1. Gelecek Çalışmalar İçin Öneriler

1. Araştırma farklı ve geniş örneklemelerle yinelenerek farklı demografilerde bulgu ve sonuçların tutarlılığı değerlendirilebilir.
2. Kur'an kursu öğreticilerinin dinî musiki / ses eğitimi ihtiyaçlarının yanında öz yeterlikleri gibi farklı duysal özellikleri de farklı ölçeklerle araştırılabilir.
3. Kur'an kursu öğreticilerinin dinî musiki / ses eğitimi ihtiyaçlarının nitel araştırma teknikleriyle farklı bölgelerden veri çeşitliliği sağlanacak şekilde derinlemesine görüşme tekniği ve odak grup görüşmesi tekniğiyle konunun paydaşları olan Kur'an kursu öğreticileri, yöneticileri, program geliştiriciler ve akademisyenlerin olacağı paydaşlarla araştırmalar yapılabilir.
4. Kur'an kursu öğreticilerine yönelik dinî musiki / ses eğitimi hizmet içi eğitim programlarının etkililiğine ve sosyal geçerliğine yönelik araştırmalar yapılabilir.

7.2. Uygulama Alanına Yönelik Öneriler

1. Bu araştırma kapsamında ortaya çıkan ihtiyaç analizi ve ihtiyaç düzeylerine yönelik bulgular, Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü Program ve Materyal Geliştirme Daire Başkanlığı tarafından incelenebilir, program geliştiricileri ortaya çıkan bulgular ışığında programlarını güncelleyebilirler.

⁴⁵ Levent Kaya vd., "Cami Görevlileri İçin Geliştirilen Ses Eğitimi Konulu Hizmet İçi Eğitim Programının Etkililiğinin İncelenmesi", *Rast Müzikoloji Dergisi* 11/3 (2023), 447-473.

⁴⁶ Şuayip Özdemir – İsmail Arıcı, "Din Görevlilerinin Hazırlayıcı Eğitim Kursuna Yönelik Görüşleri", *Dinî Araştırmalar* 14/39 (2011), 87-103.

2. Üniversitelerin ilgili birimleri dinî musiki ve ses eğitimi konusunda Kur'an kursu öğretmenlerinin ihtiyaçları doğrultusunda eğitim içerikleri oluşturabilir.
3. Araştırmada ortaya çıkan kadın öğretmenlerin hemcinsleriyle çalışma taleplerinin yüksek çıkması bulgusu bağlamında öğretmenlere yönelik ses eğitimi ve dinî musiki disiplinlerine hâkim kadın şan pedagoglarının eğitim vermesi sağlanabilir.
4. Katılımcıların ses durumlarına yönelik bulgular çerçevesinde Kur'an kursu öğretmenleri için bağlı oldukları kurumlar nezdinde dinî musiki ve ses eğitimine yönelik destekleyici hizmetler (periyodik ses sağlığı taramaları, laringoskopi ve ses terapisi desteği vb.) sağlanabilir.

Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Etik Beyan	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. *(Yıldız Teknik Üniversitesi Rektörlüğü, Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Başkanlığı'nın 16.07.2024 Tarih , 2024.07 Nolu kararı ile Etik Kurul Kararı alınmıştır.)
Benzerlik Taraması	Yapıldı – Turnitin
Etik Bildirim	turkiyeilahiyat@gmail.com
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Peer-Review	Double anonymized - Two External
Ethical Statement	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited. *(Yıldız Technical University Rectorate, Social and Human Sciences Research Ethics Committee Decision was taken with the decision dated 16.07.2024, numbered 2024.07 of the Presidency of the Publication Ethics Committee.)
Plagiarism Checks	Yes - Turnitin
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	turkiyeilahiyat@gmail.com
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Kaynakça | References

Bengisu, Serkan vd. "Kas Gerilimi Disfonisi Tip 1 Hastalığı ile Yumuşak Fonasyon İndeksi Arasındaki İlişki ve Ses Terapisinin Etkinliği". *The Turkish Journal of Ear Nose and Throat* 18/3 (2008), 131-138.

Bulut, Kudret. *Din Görevlilerinin Hizmet İçerisinde Eğitim İhtiyaçları Üzerine Bir Araştırma (İç Batı Anadolu Bölümü Örneği)*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2019.

Cevanşir, Behbut – Gürel, Güzin. *Foniatiri*. İstanbul: Sanal Matbaacılık, 1982.

Çevik, Suna. "Müzik Öğretmenliği Eğitiminde Ses Eğitimi Alan Derslerinin Müzik Öğretmenliği Yeterlilikleri Yönünden Değerlendirilmesi". *Ulusal Müzik Sempozyumu Bildirileri*. 647-648 Denizli: Anı Yayıncılık, 2006.

Dayme, Meribeth. *Dynamics of the Singing Voice*. New York: Springer-Verlag, 2009.

Demir, Arif. "Kur'an Kurslarında Dinî Mûsikî Eğitiminin Yeri ve Önemi". *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16/1 (Haziran 2016), 157-181.

Demirel, Ömer. *Eğitimde Program Geliştirme: Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi, 19. Basım, 2012.

Doğanyığıt, Satı vd. "İmam-Hatip ve Müezzin-Kayyım Olarak Görev Yapan Bireylerin Ses Kullanımına Yönelik Bilinç Düzeyleri ve Ses Sorunları". *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 20/1 (Haziran 2018), 17-42.

Egüz, Saip. *Toplu Ses Eğitimi 1: Temel Konular*. Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1991.

Evren, Gül Fahriye. *Ses Eğitimi Yöntemlerinin Ses Hastalıklarının Tedavisinde Kullanımı*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006.

Gider Erol, Aysun Şule. *Din Görevlilerinin Seslerini Kullanırken Yaşadıkları Problemler*. Niğde: Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.

Hanbal İboğlu, Elif. *Din Görevlilerinde Ses Hijyeni Eğitiminin Ses Üzerine Olan Etkisinin Araştırılması*. Nevşehir: Kapadokya Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2024.

Helvacı, Ayhan. *Şarkı Söyleme Eğitimi: Temel Konular ve Uygulamalar*. Bursa: Ekin Yayınevi, 1. Basım, 2012.

Hong-Young, Arabella. *Singing Professionally: Studying Singing for Actors and Singers*. New Hampshire: Heinemann Drama, 2003.

İlomâki, Irma vd., "Kadın Öğretmenlerde Ses Eğitimi ve Ses Hijyeni Eğitiminin Akustik ve Algısal Konuşma Parametreleri ve Kendi Bildirdikleri Vokal Refahı Üzerindeki Etkileri". *Logopedik Foniatri Vokoloji* 33/2 (2008), 83-92.

Kapan, Fatma Emel. *Anadolu İmam Hatip Liselerindeki Müzik Eğitiminin Öğrenci Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi*. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011.

Kaufman, Roger. *Educational System Planning*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1972.

Kaya, Levent vd. "Cami Görevlileri İçin Geliştirilen Ses Eğitimi Konulu Hizmet İçi Eğitim Programının Etkililiğinin İncelenmesi". *Rast Müzikoloji Dergisi* 11/3 (2023): 447–473. <https://doi.org/10.12975/rastmd.20231135>

Koufman, James – Isaacson, Glenn. *The Spectrum of Vocal Dysfunction*. USA: Otolaryngologic Clinics of North America, 1991.

McKillip, Jack. *Need Analysis: Tools for the Human Services and Education*. Newbury Park, CA: Sage, 1987.

McKinney, James. *The Diagnosis & Correction of Vocal Faults: A Manual for Teachers of Singing and for Choir Directors*. Long Grove, Illinois: Waveland Press, 1994.

Özaydın, Nilay. *Singing Voice Handicap Index'in Türkçe Uyarlaması; Profesyonel Ses Adaylarında Karşılaşılan Şarkı Sesi Sorunları*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2006.

Özdemir Şuayip – Arıcı İsmail. "Din Görevlilerinin Hazırlayıcı Eğitim Kursuna Yönelik Görüşleri". *Dinî Araştırmalar* 14/39 (2011), 87-103.

Özkut, Berna vd. "Camilerde Aktif Görev Yapan Din Adamlarının Ses Eğitimi Farkındalıkları". *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 8/1 (2019), 126–150.

Sabar, Gül. *Sesimiz Eğitimi ve Korunması*. İstanbul: Pan Yayıncılık, 1. Basım, 2008.

Sevinç, Muhammet. "Historical Process and Comparison of Curriculums of Religious Music Education in İmam-Hatip High Schools". *Journal of Faculty of Theology of Bozok University* 11/11 (Kasım 2017), 153-184.

Töreyn, Ayşe Meral. *Ses Eğitimi Temel Kavramlar – İlkeler – Yöntemler: Dünyada ve Türkiye'de Ses Eğitimine Genel Bakış, Dil ve Türkiye Türkçesi*. Ankara: Sözkese Matbaacılık, 1. Basım, 2008.

Yin, Robert K. *Case Study Research and Applications: Design and Methods*. Thousand Oaks CA: Sage, 6th ed., 2018.

Yüner, Hüseyin. "Music Education in Theology and Islamic Science Faculties". *Bozok University Journal of Faculty of Theology* 13/13 (2018), 253-267.

URL Kaynaklar

DİB, Diyanet İşleri Başkanlığı. "2024-2028 Stratejik Planı." Diyanet İşleri Başkanlığı". Erişim 20 Mart 2025. <https://stratejigelistirme.diyanet.gov.tr/Detay/131/2024-2028-stratejik-plan%C4%B1>.

DİB, Diyanet İşleri Başkanlığı. "İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflamasına ve Kadrolarına Göre Personel Sayısı (Müftülük)". Erişim 22 Mart 2025. <https://stratejigelistirme.diyanet.gov.tr/sayfa/57/istatistikler>

Ek 1 Dinî Musiki/Ses Eğitimi Hizmet İçi Eğitim Programı İhtiyaç Analiz Ölçeği

Dini Musiki/Ses Eğitimi Hizmet içi Eğitim Programı İhtiyaç Analiz Ölçeği					
1) Hiç Katılmıyorum, 2) Katılmıyorum, 3) Kararsızım, 4) Katılıyorum, 5) Tamamen Katılıyorum					
		1	2	3	4 5
1	Mesleğime yönelik aldığım müzik eğitimi yeterlidir.				
2	Yeteri kadar makam ve müzik bilgim olduğunu düşünüyorum.				
3	Mesleğimi icra ederken müzik eğitimine yönelik hizmet içi eğitim programı, kurs, seminer ve çalıştaylar gereklidir.				
4	Mesleki faaliyetlerde müzik bilgisine ihtiyaç duyuyorum.				
5	Din eğitimi veren kurumlarda mesleğime yönelik müzik eğitimi artırılmalıdır.				
6	Ses eğitimine dair temel teorik konuları öğrenmek istiyorum.				
7	Ses sağlığı ve sesimi korumaya dair bilgilerimi geliştirmek istiyorum.				
8	Nefes egzersizlerine yönelik çalışma yapmak istiyorum.				
9	Sesimi müzikal olarak doğru rezonans bölgelerinde büyüterek etkili ve güzel şekilde kullanmak istiyorum.				
10	Hitabet, mimik ve diksiyon, artikülasyon, güzel ve etkili konuşmaya yönelik çalışmalar yapmak istiyorum.				
11	Dinî Musiki repertuarımı geliştirmek istiyorum.				
12	Solfej bilgimi geliştirmek istiyorum.				